

Förbered din verksamhet för fredstida kriser och höjd beredskap

🕒 Senast genomgången:

🕒 Nästa planerade översyn:

Som lantbrukare är du en viktig resurs för Sveriges beredskap genom din livsmedelsproduktion. Här finns tips på hur du kan stärka ditt företags motståndskraft. Varje företag är unikt och checklistan kanske inte täcker alla punkter som kan vara relevanta för just din verksamhet utan är mer tänkt att fungera som en start i arbetet med att höja er motståndskraft. För att få en överblick, skriv gärna ut checklistan dubbelsidigt i A4 och spara den i en pärm.

SÄKRA KRITISKA RESURSER OCH STÄRKT LAGERHÅLLNING

Ökad lagerhållning är ett effektivt sätt att öka företagets motståndskraft. Använd checklistan nedan för översyn. Fyll även i följande uppgifter för bättre uppföljning: Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐

Ansvarig:

- ☐ Lagra viktiga förnödenheter i så stora mängder som möjligt. Exempelvis diesel, gödsel, utsäde och bekämpningsmedel.
- ☐ Skapa ett förråd av reservdelar till viktiga maskiner och utrustning. Exempelvis traktorer, redskap och spannmålslager. Se till att det inom företaget finns kompetens att själva kunna reparera viktig utrustning.
- ☐ Ska ni byta maskiner? Ta reda på om ni kan få investeringsstöd för att köpa maskiner som går på drivmedel som tillverkas i Sverige, till exempel el, biogas eller HVO100.
- ☐ Överväg brukningssystem/strategier som kräver mindre insatsmedel i form av diesel, gödsel och växtskyddsmedel.

- ☐ Vid bevattning, se över vattenkällans känslighet. Fundera på om ni skulle kunna bygga en egen bevattningsdamm.

FUNDERA: HUR STORT LAGER BEHÖVS?

Det finns inget enkelt färdigt svar, men varje företagare bör försöka göra en uppskattning av vad som är rimligt för just den egna verksamheten. Ta först reda på hur stor förbrukningen är i nuvarande produktion. Hur ofta kan lagret fyllas på i normala fall? Kan behovet tänkas öka i händelse av olika krissituationer? Hur viktig är varan för produktionen? Har varan en begränsad hållbarhet eller livslängd? Oavsett vad du lagrar, se till att ha omsättning på lagret för att minimera svinn – använd det äldsta först.

EKONOMISK BEREDSKAP

För att stärka företagets motståndskraft och förmåga att hantera oväntade utmaningar är det viktigt att utveckla en strategi som fokuserar på ekonomisk stabilitet och säkerhetsmarginaler. Fyll i för uppföljning:

Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Se över möjligheterna att förbättra företagets resultat. Ett ekonomiskt starkt företag har bättre förmåga att stå emot störningar, och även återhämta sig efter en störning.
- ☐ Se till att företaget har en buffert för oförutsedda kostnader och inkomstbortfall.
- ☐ Ta reda på vilka statliga stöd som kan hjälpa i en krissituation.
- ☐ Se över försäkringar för att kunna täcka skador på byggnader och utrustning vid en kris.

SKYDDA GÅRDENS ANLÄGGNINGAR

Yttre påverkan av naturkrafter eller människor kan göra stor skada på gårdens anläggningar. Fyll i för uppföljning: Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Förebygg skador på jordbruksmark genom väl fungerade dränering, rätt pH och god näringsstatus.
- ☐ Se till att byggnader och lager är väl skyddade mot eventuella skador, genom exempelvis överspänningsskydd mot åska, brandskydd, översvämningsskydd och sabotage- och stöldskydd.
- ☐ Stärk säkerheten kring gården med kameror och andra övervakningssystem.
- ☐ Se över gårdens digitala säkerhet. Det kan handla om att se till att företagets datorer har virussydd och brandvägg, att säkra lösenord används (med en kombination av bokstäver, siffror och symboler) samt att säkerhetsupdateringar installeras.

FÖRBERED FÖR BRIST PÅ ARBETSKRAFT

Lantbruksföretag är beroende av arbetskraft. Förutom den egna personalen är produktionen även beroende av arbetskraft från externa företag som utför service, reparationer och rådgivning. Fyll i för uppföljning:

Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Säkra kritisk kompetens. Utbilda personal för att kunna hantera flera olika arbetsuppgifter. Se till att det finns två eller flera personer som kan hantera alla arbetsuppgifter eller maskiner. Att endast en person kan utföra vissa uppgifter är mycket sårbart.
- ☐ Utveckla planer för att upprätthålla driften med minskad personalstyrka eller brist på utrustning.
- ☐ Dokumentera rutiner och instruktioner tydligt för att underlätta att ny personal snabbt kan sättas in i arbetet och utföra sina arbetsuppgifter på ett effektivt sätt. Håll personalen uppdaterad och fundera tillsammans på hur saker kan göras ännu bättre.
- ☐ Kombinera skriftliga instruktioner med bilder eller visuella hjälpmedel för att göra dem ännu lättare att förstå och följa.
- ☐ Överväg att investera i automatisering eller mekanisering av arbetsprocesser där det är lämpligt. Men var medveten om att ökad automatisering och mekanisering kan öka beroendet av fungerande IT, energi, underhåll och reservdelar.

SKAPA OCH UPPRÄTTHÅLL SAMVERKAN

I många fall är det lättare att hantera en kris om man samarbetar med andra. Fyll i för uppföljning: Status:

Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Bygg nätverk och ha god kontakt med grannar, lokala lantbrukare, avbytare, hantverkare, rådgivare och veterinär med flera så att hjälpen är nära vid behov.
- ☐ Lista externa kontakter och samarbetspartner (andra lantbrukare, lokala företag, myndigheter) som kan vara viktiga i en krissituation. Skapa och upprätthåll goda relationer till dessa.
- ☐ Förbered avtal eller överenskommelser för att dela på resurser (exempelvis maskiner och insatsmedel) eller hjälpinsatser.
- ☐ Delta i lokala eller regionala beredskapsövningar.
- ☐ För dialog med era affärskontakter hur de kan bidra till att stärka ert företags beredskap.

DIVERSIFIERA VERKSAMHETEN

Att bredda och variera verksamheten, både produktionsmässigt och försäljningsmässigt, kan öka företagets motståndskraft vid störningar och även minska sårbarheten. Fyll i för uppföljning: Status: Ej påbörjat ☐

Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Överväg att diversifiera produktionen för att minska beroendet av enskilda grödor.
- ☐ Utveckla nya inkomster eller fler verksamhetsgrenar som kan vara mer robusta i kristider. Det kan handla om småskalig förädling av produkter eller direktförsäljning till konsumenter.
- ☐ Se över möjligheten att tillfälligt lagra och sälja produkter på gården.

SKRIFTLIG DOKUMENTATION

Dokumentation behöver finnas tillgänglig och fungera även i en kris. Att dokumentera verksamhetens rutiner bidrar till minskat personberoende och till att verksamheten bättre står emot störningar. Fyll i för uppföljning: Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Se till att det alltid finns papper och penna så att du har möjlighet att dokumentera vid störningar i el och internet.
- ☐ Skriv ner och skriv ut rutiner och instruktioner så att dessa finns lättillgängliga för alla i företaget.
- ☐ Skriv ut planer för vad som ska göras vid olika scenarier, som strömavbrott, brand, vattenbrist eller logistikproblem.

TA FRAM RESERVPLANER

Störningar kan uppstå både i fredstid och vid höjd beredskap. I båda fallen kan alternativa planer behövas för att verksamheten ska kunna fortsätta att drivas. Fyll i för uppföljning: Status: Ej påbörjat ☐ Pågår ☐ Klart ☐ Ansvarig:

- ☐ Planera för alternativa transportvägar och distributionskanaler att använda om vanliga transportnätverk påverkas.
- ☐ Ta fram en plan för hur du kan lagra färdiga produkter om transporter inte fungerar.
- ☐ Tänk igenom hur kommunikation ska ske vid en krissituation. Hur kommunicerar ni om det blir störningar i ordinarie kommunikationsvägar? Hur kommunicerar ni inom företaget och hur når ni leverantörer, kunder och myndigheter?
- ☐ Investera i alternativa kommunikationsmedel, som satellittelefoner eller radio, som kan användas om vanliga nätverk inte fungerar. Samägande med grannar kan minska kostnaden.
- ☐ Bestäm vilken verksamhet som behöver prioriteras vid brist på drivmedel.
- ☐ Energieffektivisera din verksamhet för att minska på behovet av drivmedel.
- ☐ Gör en plan för hur spannmålsanläggning/grönsakslager ska fungera vid ett elavbrott.
- ☐ Gör en plan för hur eldrivna bevattningsanläggningar drivs vid ett elavbrott.
- ☐ Gör en plan för hur ni får tag på vatten om ordinarie vattenkälla sinar eller blir obrukbar.

Materialet har tagits fram inom ramarna för projektet När krisen eller kriget kommer – beredskapsplanering i primärproduktionen av svenska livsmedel. Ett samarbete mellan Statens veterinärmedicinska anstalt, Länsstyrelserna i Norrbottens och Gotlands län, Lantbrukarnas riksförbund, Hushållningssällskapet, Gård & Djurhälsan, Växa, Skånesemin, Svensk Fågel och Svenska Ägg. Projektet finansieras av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Läs mer om projektet på SVA:s webbplats